

Riktlinje mot mutor, korruption och jäv

Inledning och syfte

Denna riktlinje omfattar samtliga medarbetare och förtroendevalda i Region Norrbotten.

Förtroendevalda och medarbetare i Region Norrbotten arbetar på medborgarnas uppdrag och i deras intresse. Demokrati, rättssäkerhet och effektivitet är grundläggande värden för all offentlig verksamhet. Invånarnas förtroende för Region Norrbotten vilar på att förtroendevalda och medarbetare inte låter sig påverkas av ovidkommande önskemål eller hänsyn i sitt arbete. Alla förtroendevalda och medarbetare i Region Norrbotten har ett särskilt ansvar mot medborgarna att bekämpa mutor och korruption. Lagen ger inte alltid tydliga anvisningar och det egna ansvaret och förmågan att göra etiska val måste många gånger ta vid.

För att stärka det preventiva skyddet mot korruption och mutor är det av största vikt att alla delar av organisationen löpande ser över och uppdaterar sitt skydd i form av dokumenterade rutiner, kontroll av identifierade riskområden samt löpande för samtal utifrån identifierade risker inom sitt respektive arbetsområde.

Allmänt om korruption, mutor, jäv och annat förtroendeskadligt agerande

Förmåner och korruption

Korruption är att utnyttja sin ställning för att uppnå otillbörliga fördelar för egen eller annans vinning, att sätta det egna intresset framför verksamhetens i utövandet av tjänsten eller uppdraget. Region Norrbotten har nolltolerans mot alla former av korruption.

Medarbetare och förtroendevalda har dagligen kontakt med ett stort antal människor och företag. Vid dessa kontakter riskerar vi att utsättas för otillbörlig påverkan. Ibland kan det vara svårt att avgöra var gränsen mellan det tillåtna och det otillåtna går.

Varje förmån som kan misstänkas påverka tjänsteutövningen är otillåten. Frågor som du bör ställa dig om du erbjuds något av en utomstående part är:

- Är detta en förmån och varför erbjuds den mig?
- Finns det en koppling mellan förmånen och min tjänsteutövning?
- Hur är förmånen beskaffad och vad är den värd?
- Vilket inflytande har jag på min arbetsgivares relation med den som erbjuder förmånen?

Rena penninggåvor kan aldrig tas emot även om det skulle röra sig om små belopp. Ett bra sätt att undvika svåra gränsdragningsproblem är att helt undvika att ta emot gåvor och förmåner.

Region Norrbotten kräver av leverantörer och andra företag att respektera regionens ställningstagande om förmåner.

Tagande och givande av muta

Lagreglerna om tagande och givande av muta samt om handel med inflytande finns i 10 kap. brottsbalken. Reglerna omfattar alla arbetstagare och uppdragstagare, oavsett om de är anställda i offentlig eller privat tjänst och oberoende av befattning eller anställningsform. Reglerna omfattar även förtroendevalda.

Mutbrott begås när en medarbetare eller förtroendevald för sin egen eller för någon annans räkning tar emot en muta eller annan otillbörlig förmån för sin tjänsteutövning. Givande av muta är att lämna, utlova eller erbjuda en otillbörlig förmån till arbets- eller uppdragstagare.

Givande och tagande av en muta är straffbart även om du inte har för avsikt att låta dig påverkas av mutan eller senare även fullgör ditt uppdrag eller din tjänst på ett korrekt sätt. Även om syftet med belöningen skulle vara att tacka dig för att du gjort din plikt så kan belöningen anses ha ett sådant samband med din tjänst att mottagandet är straffbart. Du kan bli straffad för mutbrott även om du får förmånen innan du påbörjar sin anställning/uppdrag eller om du får förmånen efter det att du avslutat sin anställning/uppdrag.

Handel med inflytande är att ta emot, godta ett löfte om eller begära en otillbörlig förmån för att påverka annans beslut eller åtgärd vid myndighetsutövning eller offentlig upphandling. Likaså om man lämnar, utlovar eller erbjuder någon en otillbörlig förmån för att han eller hon ska påverka annans beslut eller åtgärd vid myndighetsutövning eller offentlig upphandling.

Exempel på förmåner

Gåvor

Det som är avgörande för om man får ta emot någonting eller inte är alltid om det påverkar dig i din tjänsteutövning, eller om det kan uppfattas som att du blivit påverkad i din tjänsteutövning.

Gåvor som normalt anses tillåtna är gåvor som består av enklare reklamartiklar, t.ex. pennor, nyckelringar, eller annat av mycket ringa värde. Som tumregel kan man säga att man kan ta emot gåvor som är värda mindre än 100 kr. Även om en gåva är värd mindre än 100 kr får den dock inte tas emot om den påverkar dig eller kan uppfattas påverka dig i din tjänsteutövning.

Man får inte ta emot:

- kontanter,
- biljetter till sportevenemang, teaterföreställningar, konserter eller liknande,
- gåvor i samband med en upphandling,
- gåvor som är värda mer än ca 100 kr, eller

- gåvor som, oavsett värde, påverkar dig i din tjänsteutövning.

Det är inte heller tillåtet att inom vården ta emot belöningar från patienter eller anhöriga för utfört arbete.

Testamentsförordnanden

Om arbetstagare inom hälso- och sjukvården får vetskap om att en patient avser att testamentera egendom till arbetstagaren ska arbetstagaren klargöra för testator att detta inte är tillåtet.

Tjänster

En muta kan även bestå i sidoleveranser av varor och tjänster från huvudmannens leverantör eller att få en tjänst utförd inom den privata sfären.

Rabatter

Medarbetare och förtroendevalda ska inte ta emot rabatter.

Bonuserbjudanden

Bonuserbjudanden som exempelvis flygbonuspoäng får inte registreras i samband med resande i tjänsten.

Det kan förekomma att anställda eller förtroendevalda får erbjudanden i tjänsten om att fritt eller till subventionerat pris delta i olika evenemang på fritiden. Det kan vara fråga om t.ex. att resa eller att låna en sportstuga. Även olika typer av bonuserbjudanden kan utgöra ett mutbrott i lagens mening och ska inte accepteras av regionens anställda och förtroendevalda.

Måltider

Måltider som betalas av en extern part kan innebära en risk. Region Norrbottens medarbetare och förtroendevalda kan dock ta emot enstaka, ej återkommande arbetsmåltider av vardaglig karaktär och av mindre värde som serveras under arbetets gång. Måltiderna får inte vara lyxbetonade och de måste alltid ha ett tydligt verksamhetsrelaterat inslag. Måltiden får inte vara det huvudsakliga syftet med mötet. Man får inte heller ta emot en inbjudan till teater, konsert eller liknande i samband med en måltid.

Att bli bjuden på en måltid i samband med en upphandling av varor, tjänster eller entreprenader är aldrig tillåtet.

Kurser, konferenser och studiebesök

Studiebesök, kurser, konferenser och andra samverkanssituationer ska bekostas av arbetsgivaren i de fall de anses ha ett värde för verksamheten. Vid deltagande i kurser, konferenser eller andra arrangemang organiserade av samarbetspartners ingår ibland måltider och annan förtäring som en mindre del av en helhet. Regionens anställda och förtroendevalda får under dessa omständigheter ta del av hela arrangemanget så länge det inte bekostas av företag eller andra organisationer i påverkanssyfte.

Jäv

Lagregler om jäv för medarbetare och förtroendevalda finns i 6 kap. 28-32 §§ kommunallag (2017:725). I lagreglerna anges det när en medarbetare eller förtroendevald ska anses ha ett sådant intresse att hans eller hennes opartiskhet kan ifrågasättas. Jävsreglerna riktar sig inte enbart mot beslutsfattare utan mot alla som i någon mån kan påverka ett ärendes utgång.

Klara fall av jäv föreligger om medarbetare, förtroendevald eller deras närstående själv är sökande i ett ärende eller om ärendets utgång kan väntas medföra nytta eller skada för dem. Jäv kan också föreligga om den som deltar i handläggningen är vän eller ovän med någon som saken berör, ekonomiskt beroende av part eller intressent eller i övrigt engagerad i saken på ett sådant sätt att opartiskheten i handläggningen kan ifrågasättas.

Om det finns risk för osaklig bedömning eller för att regionens förtroende tar skada av deltagande i handläggning eller beslutsfattande ska deltagandet undvikas.

Förtroendeskadligt agerande

Det finns många olika ageranden som, utan att vara brottsliga, när de uppdagas medför att allmänhetens förtroende för Region Norrbotten och dess verksamheter tar skada. Ett exempel är vänskapskorruption, att låta släktskap, vänskap eller andra privata relationer påverka tjänsteutövning eller beslutsfattande.

Medarbetare ska i sin tjänsteutövning agera professionellt och med moralisk integritet. Utförda arbetsuppgifter och fattade beslut ska tåla en öppen granskning. Förtroendeskadligt agerande kan medföra arbetsrättsliga konsekvenser.

Förtroendeskadliga bisysslor

Medarbetare i Region Norrbotten är skyldiga att, på eget initiativ, anmäla eventuella bisysslor till sin närmaste chef för att denna ska kunna ta ställning till om den är tillåten, förtroendeskadlig, arbetshindrande eller konkurrerande.

Region Norrbotten genomför årligen kontroller mot bolagsverkets register med syftet att upptäcka eventuella kopplingar som kan ha en skadlig inverkan på regionens förtroende.

Regionens arbete mot korruption och andra oegentligheter

Regiondirektörens ansvar

Regiondirektören ska:

- Se att policy och riktlinje mot mutor och korruption efterlevs.

- Säkerställa att arbetet mot mutor och korruption hålls levande inom de bolag, föreningar och stiftelser där regionen har ett bestämmande inflytande.
- Ansvara för visselblåsarfunktionen inom Region Norrbotten.
- Organisera verksamheterna så att samtliga medarbetare och förtroendevalda bereds tillfälle att ta del av innehållet i regionens policy och riktlinje mot mutor och korruption. Detta sker lämpligen vid anställning, introduktion samt löpande i samband med arbetsplatsträffar.
- Ombesörja att antikorrupsionsarbetet systematiskt integreras med förvaltningens interna kontroll.
- Ge i uppdrag åt samtliga avdelningar och divisioner att göra en riskanalys som definierar riskområden, hur sannolikt det är att riskerna realiserar och hur allvarliga konsekvenser de kan innebära. Med utgångspunkt i genomförda riskanalyser ska varje avdelning och division sedan bedriva ett aktivt arbete för att reducera identifierade risker.
- Årligen återrapportera till regionstyrelsen om det korrupsionsförebyggande arbetet.

Medarbetares och förtroendevaldas ansvar

Regionens medarbetare och förtroendevalda ska:

- Göra sig väl förtrogen med regionens policy och riktlinje mot mutor och korruption, samt respektera denna i utövandet av tjänsten eller uppdraget.
- Vara sakliga och opartiska i utövandet av tjänsten/uppdraget och i övrigt agera på ett sådant sätt att allmänhetens förtroende för regionens verksamheter inte tar skada.
- Anmäla eventuella bisysslor till närmaste chef.
- Vara uppmärksam på eventuella jävsförhållanden och anmäla jäv när deltagande i handläggning eller beslutsfattande kan innebära risk för en osaklig bedömning eller att regionens förtroende skadas.
- Rapportera oegentligheter och väl grundade misstankar om desamma.
- Delta aktivt vid arbetsplatsdiskussioner om regionens arbete mot mutor och korruption.

Rapportera oegentligheter

Medarbetare som observerat oegentligheter ska i första hand kontakta sin närmaste chef. Om det av någon anledning är olämpligt att diskutera med närmaste chef kan kontakt tas med chefens överordnade eller regionjuristen. Förtroendevalda som vill rapportera misstänkta oegentligheter bör i första hand kontakta kanslichefen eller regionjuristen.

För att stärka skyddet för anmälare har Region Norrbotten tecknat avtal med en extern aktör som sköter en visselblåsarfunktion för regionens räkning. Visselblåsarfunktionen är avsedd för mottagande av anmälningar om allvarliga oegentligheter och finns tillgänglig på regionens hemsida. Anmälaren kan välja att vara anonym och regionen får inte vidta repressalier mot en rapportering person pga. rapporteringen.

För att garantera en oberoende hantering av de ärenden som rapporteras in via visselblåsarfunktionen utreds dessa av en extern samarbetspartner.

Rapporterade händelser där det föreligger risk för att någon medarbetare eller förtroendevald har gjort sig skyldig till brottslig gärning kommer att polisanmälas.

Medarbetare i Region Norrbotten har alltid möjlighet att nyttja den grundlagsfästa yttrandefriheten. Meddelarfriheten innebär att offentligt anställda kan lämna uppgifter till massmedia utan risk för repressalier, med undantag för uppgifter som omfattas av kvalificerad tystnadsplikt (t.ex. uppgifter som omfattas av hälso- och sjukvårdssekretess eller sekretess till förmån säkerhets- och bevakningsåtgärder).